

Tweede overeenstemming hermeneutische uitgangspunten

Deze notitie, geschreven door deputaten (CCS en DKE) is aangeboden aan de LV Zeewolde 2013 van de NGK en de GS Ede 2014 van de GKv.

De LV Zeewolde 2013 nam met blijdschap kennis van de rapportage over de gesprekken met de deputaten van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de resultaten daarvan, zoals die verwoord zijn in het rapport en met name in deze notitie Tweede Overeenstemming. De GS Ede 2014 sprak hetzelfde uit.

Tweede overeenstemming over hermeneutische uitgangspunten

Samenvatting

We zijn God dankbaar dat we als CCS namens de NGK en DKE namens de GKv opnieuw een stap kunnen zetten in onze gesprekken over het rapport *Vrouwelijke Ouderlingen en Predikanten?* (VOP-rapport). In de *Overeenstemming over hermeneutische uitgangspunten*¹, die we de vorige Landelijke Vergadering en Generale Synode hebben voorgelegd bleven nog onderwerpen onbesproken. Ook op deze punten hebben we elkaar kunnen vinden.

Het eerste thema betreft de eenheid van de schrift: de Bijbel is een diversiteit aan boeken, die echter wel als geheel voor ons canon en richtsnoer is, en ons duidelijk de weg wijst naar de drie-enige God, naar onze verlosser Jezus Christus, en naar het nieuwe leven door de Geest, op weg naar Gods rijk. Het tweede thema is onze houding: wij zien dat zowel in de NGK als in de GKv de gehoorzaamheid onder druk staat en nooit vanzelf spreekt, maar zien tegelijk bij elkaar het verlangen om te gehoorzamen aan God die ons aanspreekt in zijn woord. Hermeneutiek is geen schone schijn, bedoeld om de schrift te masseren en voor de gehoorzaamheid weg te lopen.

Waarom gesprek over hermeneutiek en het VOP-rapport?

Sinds de GS van 2005 hebben DKE en CCS elkaar gesproken over hermeneutiek en het VOP-rapport. Reden hiervoor was de uitspraak van de GS van 2005. De openstelling van de ambten van ouderling en predikant voor zusters door de LV 2004 'vormt een ernstige barrière voor het onderlinge contact'. Daarbij werd als grond gegeven: 'blijkens de rapportage van deputaten kerkelijke eenheid zoekt het Schriftverstaan op de achtergrond van deze uitspraak (verwoord in het rapport 'Vrouwelijke Ouderlingen en Predikanten?') onvoldoende aansluiting bij de Schriftuitleg...' Hermeneutiek was daarmee een gespreksthema geworden, omdat de hermeneutische opvattingen te vinden in het VOP-rapport door de GS van 2005 werden aangewezen als belangrijke oorzaak van een ernstige barrière in het onderlinge contact.

De afgelopen jaren hebben we ons daarom in onze gesprekken eerst gericht op hermeneutiek. Rond het VOP-rapport zijn ook andere aandachtsvelden denkbaar. We onderscheiden er namelijk drie:

1. **Hermeneutiek:** Is het mogelijk om elkaar als GKv en NGK te vinden in onze omgang met de schrift, zodat de GKv niet bang hoeven te zijn voor Schriftkritiek bij de NGK, en we kunnen uitspreken dat we elkaar vertrouwen in onze omgang met de Schrift?

Op dit aandachtsveld hebben we ons gericht. In het vervolg zullen we duidelijk maken, waarom we ervan overtuigd zijn dat we als GKv en NGK elkaar in onze omgang met de schrift vertrouwen kunnen geven.

2. **Exegese van concrete teksten:** Wat betekenen de schriftpassages die een belangrijke rol spelen in de discussie over vrouwelijke ouderlingen en predikanten?

Na een eerste gespreksronde tussen 2005 en 2008 hebben we de concrete teksten de afgelopen twee gespreksrondes (2008-2013) niet besproken. In eerste instantie omdat we via gesprek over hermeneutiek wilden nagaan hoe groot de verschillen in onze omgang met de Bijbel nu werkelijk zijn.

---

¹ De Notitie "Overeenstemming over hermeneutische uitgangspunten" is o.a. te vinden in het rapport van DKE aan de GS Harderwijk 2011. Te downloaden: <http://kerkelijkeenheid.nl/download/300>

In tweede instantie omdat de GS van 2011-2012 een deputaatschap instelde dat voor de GKv zich over de kwestie vrouw en ambt moest buigen. De uitkomsten van hun studie zijn immers mee bepalend voor de gesprekken tussen CCS en DKE. Of hier nog over gesproken moet worden, hangt af van de besluiten die de GS van 2014 zal nemen over vrouw en ambt binnen de GKv.

3. **De praktijk:** Hoe gaan we er lokaal en landelijk mee om wanneer er verschillende praktijken en opvattingen bestaan, en de ene kerk wel vrouwelijke ouderlingen en predikanten heeft, de andere niet?

Gesprekken hierover zijn gedeeltelijk al wel gevoerd in het DOE-overleg en naar aanleiding van praktische situaties. Besluiten van de GS van 2014 zullen van invloed zijn op hoe in de praktijk met deze verschillen omgegaan moet worden.

Aansluiting bij Overeenstemming over hermeneutische uitgangspunten

Deze tweede overeenstemming moet niet op zichzelf gelezen worden, maar als een vervolg op de 'Overeenstemming over hermeneutische uitgangspunten' uit 2010/2011. In deze overeenstemming hebben we op 6 uitgangspunten overeenstemming bereikt, waarop we na 2011 hebben voortgebouwd.

Kort samengevat behelst deze overeenstemming het volgende:

1. **De Bijbel is het Woord van God:** Wij belijden dat de Bijbel het Woord van God is, geïnspireerd door de Heilige Geest. Die belijdenis bepaalt onze leeshouding en onze uitleg.
2. **De contextbetrokkenheid van Bijbelse voorschriften:** God gaat verlossend om met concrete mensen in concrete situaties. Om Bijbelse voorschriften in hun betekenis voor ons te begrijpen, zullen we verschillen en overeenkomsten tussen de context van toen en van nu in rekening moeten brengen. Steeds leren we echter wel uit Gods omgang met onze contexten zijn bedoeling voor ons leven kennen.
3. **Het beroep op de schepping:** In de ethiek is van belang dat deze wereld Gods schepping is. Door de zonde en door het komende koninkrijk van God leren we Gods bedoeling met zijn schepping echter vooral kennen in wat God ons openbaart over zijn schepping in zijn Woord.
4. **De verantwoordelijkheid van de mens:** Mensen hebben een eigen oordeelsvermogen en een eigen verantwoordelijkheid. Omdat mensen door de zonde beschadigd zijn maar ook in Christus vernieuwd worden, is het wezenlijk deze verantwoordelijkheid steeds weer te laten vullen vanuit de verbondenheid met Christus, de leiding door de Geest, en het Woord van God.
5. **Geloofwaardigheid en cultuur:** Toepassing van Bijbelse voorschriften moet geloofwaardig zijn, niet zozeer tegenover het forum van wat huidige cultuur als acceptabel aanvaardt, maar wel geloofwaardig in de zin van integer, eerlijk en niet-selectief. Die toepassing kan dan zowel een kritische als een bij de cultuur aansluitende vorm krijgen.
6. **Hermeneutiek en exegese:** Onder hermeneutiek verstaan we niet een activiteit die volgt op de exegese, waarin de kloof tussen een oude tekst en een moderne lezer overbrugd moet worden. Hermeneutiek begrijpen wij als kritische bezinning op het hele verstaansproces, dat ook de exegese omvat. Dit verstaansproces is niet van een hermeneutiek afhankelijk, maar hermeneutiek kan wel het verstaansproces kritisch begeleiden en waar nodig verbeteren.

Betekenis van deze tweede overeenstemming

De punten die in deze Overeenstemming nog open bleven hebben we in de afgelopen periode met elkaar besproken. Ook hier hebben we elkaar gevonden. We zijn van oordeel dat we nu inderdaad uit kunnen spreken dat we elkaar vertrouwen kunnen schenken in onze omgang met de Schrift.

Daardoor komen gesprekken over de twee andere aandachtsvelden (2. exegese van concrete schriftgedeelten en 3. de praktijk van omgang tussen kerken die wel en geen vrouwelijke ouderlingen en predikanten hebben) in een ander kader te staan. De meningsverschillen over vrouw en ambt worden kleiner. Niet langer staan ze tussen NGK en GKv in het licht van een verwijt van 'schriftkritiek'.

Overeenstemming over hermeneutiek, niet over het VOP-rapport

Met onze eerste en tweede overeenstemming over hermeneutiek willen we naar de toekomst kijken. Als CCS en DKE hebben we elkaar gevonden in onze omgang met de schrift als Woord van God. Terugkijkend kunnen we constateren dat het VOP-rapport gefunctioneerd heeft op de weg die de NGK zijn gegaan naar het besluit om de ambten van predikant en ouderling voor vrouwen open te stellen.

Dat wil echter niet zeggen dat alle leden van de NGK dit rapport voor hun rekening hebben genomen. Vragen die van GKv-zijde gesteld zijn, worden door leden van de NGK herkend. Bovendien heeft de LV van 2004, mee op voorstel van de commissie VOP (VOP §10, advies 2 & 3, p. 114,115) zich niet in detail uitgelaten over het rapport. Tenslotte heeft de LV besloten om de toelating van vrouwen tot het ambt van ouderling en predikant in de vrijheid van de kerken te laten. Dit is niet gebeurd omdat de schrift niet normatief is, maar omdat we in ons schriftverstaan kunnen verschillen en tot verschillende conclusies kunnen komen. Ook daaruit blijkt dat de NGK niet als geheel met het VOP-rapport hebben ingestemd.

We willen echter niet terugkijken, maar ons richten op de toekomst. De vragen rond hermeneutiek die door het VOP-rapport werden opgeroepen, hebben we besproken. Over die vragen hebben we overeenstemming bereikt. Dat laat ruimte voor verschil van oordeel over het VOP-rapport, ook binnen de CCS en binnen de NGK. Wat nu telt is hoe we naar de toekomst toe leerlingen van Christus willen zijn, trouw aan het evangelie en het onderwijs van de apostelen.

Graag leggen we de volgende bereikte overeenstemming aan de kerken voor.

1. Eenheid en diversiteit binnen de canon

De Heilige Schriften zijn geen massief geheel, maar een verzameling van 66 geschriften die in een periode van eeuwen ontstaan zijn. Dat maakt de Bijbel een veelkleurig geheel waarin een diversiteit aan stemmen klinkt. Wij geloven dat deze diversiteit echter geen pluraliteit vormt van een kakofonie aan stemmen. Wij geloven dat deze stemmen samen een harmonieuze samenklank laten horen, waarin de drie-enige God ons duidelijk de weg wijst naar Hemzelf, naar onze redding in Christus en door de Geest, en naar een nieuw leven tot zijn eer.

Tegelijk zien wij dat er in ons schriftverstaan verschillen zijn, ook binnen de NGK en de GKv zelf. Wij verstaan de schriften niet altijd op dezelfde manier, en ook slagen wij er niet altijd in om wat wij op verschillende plaatsen in de schrift lezen, met elkaar te combineren. Zo lopen we aan tegen spanningen in ons schriftverstaan. Deze spanningen zijn voor ons geen reden om de Bijbel dan maar naast ons neer te leggen als een innerlijk tegenstrijdig en daarom onbruikbaar boek. We erkennen onze kleinheid en ons onvermogen in ons schriftverstaan en in ons spreken met elkaar over de schrift. Maar we herkennen bij elkaar ook de intentie om de schrift steeds beter te verstaan en elkaar hierin op te scherpen. Samen willen we blijven proberen de eenheid van de canon te verstaan.

In de bezinning op de schriftuitleg in het VOP-rapport wordt gesproken van twee lijnen in de schrift. Vanuit de GKv zijn hier kritische vragen bij gesteld: wordt op deze manier de eenheid van de canon niet opgegeven? Is in het VOP-rapport niet te snel gestopt met het zoeken naar de samenhang van het Bijbelse spreken over man en vrouw?

DKE erkennen dat ook de GKv zelf aanlopen tegen de vraag hoe de verschillende motieven of aspecten in het spreken van de Schrift over man en vrouw zich tot elkaar verhouden. Ook wanneer we hier niet willen spreken van verschillende 'lijnen' in de schrift, omdat dit de indruk kan wekken dat de schrift een pluraliteit van tegenstrijdige stemmen vormt, blijft het een gegeven dat deze verschillende aspecten in de Schrift er zijn.

De CCS benadrukt dat de commissie VOP zelf benoemt dat zij zich in het opstellen van haar rapport beperkingen moest opleggen:

- het is een rapport zonder wetenschappelijke pretentie dat primair bedoeld is om behulpzaam te zijn bij de vorming van een kerkelijk standpunt (VOP §1.3, p. 2)
- het rapport beperkt zich tot die schriftgegevens die de kerken hadden aangedragen, en die argumenten die een scharnierfunctie spelen in de discussie (VOP §4.1, p. 19),
- de rapporteurs hebben zich beperkingen opgelegd in de behandeling van de hermeneutiek, juist ook vanwege de grote mate van overeenstemming op veel punten binnen de kerken (VOP §5.3, p. 62).
- in opdracht van de Landelijke Vergadering ging het rapport uit van de gangbare ambtsvisie (VOP §3.4, p. 16).

In het gesprek met de CCS werd bovendien duidelijk dat de bekendheid en het vertrouwen dat de opstellers van het rapport binnen de NGK genieten, maakt dat het rapport tegen die achtergrond minder vragen binnen de NGK oproept, dan bij lezing door hen die niet bekend en vertrouwd zijn met

de opstellers. Dat gezichtspunt wekt over en weer begrip; zowel voor de vragen over het VOP rapport vanuit de GKv als voor het vertrouwen in de VOP commissie en haar rapport binnen de NGK.

In onze gesprekken hebben we elkaar dus gevonden in de overtuiging dat de canon een eenheid vormt die we als ons richtsnoer aanvaarden, maar ook in de erkenning dat in ons schriftverstaan het ons niet altijd duidelijk is hoe de verschillende aspecten in het Bijbelse spreken over man en vrouw zich tot elkaar verhouden en wat de doorslag moet geven in onze invulling van de rollen van man en vrouw.

2. Vrijzinnigheid of gehoorzaamheid

De 66 boeken die we in de Bijbel vinden, zijn maar geen menselijke geschriften. Als leerlingen van onze Heer Jezus Christus aanvaarden we ze als canon en richtsnoer voor ons leven, als Woord van God. Samen willen we gehoorzamen aan dat woord en in trouw daaraan volgelingen van onze Heer Jezus Christus zijn. We herkennen in ons eigen hart en in onze eigen kerken, dat die gehoorzaamheid nooit vanzelf spreekt. We herkennen ook bij elkaar de zorg dat die gehoorzaamheid juist in onze tijd onder druk staat, zowel in de GKv als in de NGK. Maar we herkennen bij elkaar ook de diepe intentie om gehoorzaam te zijn aan onze God en onszelf op dit punt kritisch te (laten) bevragen.

In het VOP-rapport wordt over ons schriftverstaan gesproken op een manier die bij de GKv vragen heeft opgeroepen. Sluit het VOP-rapport in het schriftverstaan niet te weinig aan bij de schriftuitleg? Kan de Schrift wel voldoende aan het woord komen? De vrees bestaat binnen de GKv dat in het VOP-rapport bezinning op het schriftverstaan gebruikt wordt om onder de klem van Gods woord uit te komen. Wordt in het VOP-rapport ten diepste niet een wissel omgezet richting een vrijzinnige of door de cultuur gedomineerde omgang met de Bijbel?

Opnieuw: De CCS benadrukt dat de zelf benoemde beperkingen van het VOP rapport: de beperking van een rapport zonder wetenschappelijke pretentie en primair behulp bij de vorming van een kerkelijk standpunt, beperkt tot die schriftgegevens die de kerken hadden aangedragen, en die argumenten die een scharnierfunctie spelen in de discussie, en ook beperkingen in de behandeling van de hermeneutiek, juist ook vanwege de grote mate van overeenstemming op veel punten binnen de kerken.

In de 'Overeenstemming over hermeneutische uitgangspunten' hadden we al consensus bereikt over de verhouding van exegese en hermeneutiek. Hermeneutiek mag geen middel zijn om met mooie woorden ten diepste Gods Woord naast ons neer te leggen. In het verlengde daarvan hebben we ook in deze gespreksronde elkaar gevonden in ons verlangen om gehoorzaam te zijn aan wat God in de Bijbel van ons vraagt.

Tegelijk erkennen DKE, dat het mogelijk is om met die intentie toch van mening te verschillen over de exegese van concrete Bijbelgedeelten en over wat God in die Bijbelgedeelten vandaag van ons vraagt. Bij de thematiek van vrouwelijke ouderlingen en predikanten zou dat ook het geval kunnen zijn, maar daarmee hebben we ons in onze gesprekken (nog) niet bezig gehouden.

We herkennen dus bij elkaar het verlangen om gehoorzaam te zijn aan Gods woord. In beide kerken staat die gehoorzaamheid onder druk, en is nooit vanzelfsprekend. Tegelijk is het vertrouwen gegroeid, dat we beiden willen buigen voor Gods woord en niet met een mooi klinkende hermeneutiek voor die gehoorzaamheid willen weglopen.

Tenslotte

Deze overeenstemming komt voort uit gesprekken tussen CCS en DKE, afvaardigingen die NGK en GKv vertegenwoordigen. Deze beide afvaardigingen hebben elkaar gevonden op centrale uitgangspunten voor onze omgang met de schrift. Wij zijn er op grond van onze gesprekken van overtuigd geraakt dat we als GKv en NGK elkaar vertrouwen kunnen schenken, en we hopen en bidden dat de kerken tot dezelfde conclusie komen.

Zowel binnen de NGK als binnen de GKv leven we van het goede nieuws van Jezus Christus. Dat evangelie geeft eeuwig leven, en dat vinden we in de Bijbel, het woord van God. Graag willen we naar dat woord luisteren en gehoorzamen aan wat God zegt. Tegelijk spreken geloof en gehoorzaamheid

nooit vanzelf – dat zien we in ons eigen hart, in onze eigen kerken en bij elkaar. Als afgevaardigden van GKv en NGK hebben we het als verrijkend ervaren elkaar in onze omgang met de Schrift te leren kennen en op te scherpen. Het is ons verlangen en ons gebed dat wat wij als CCS en DKE besproken hebben rond hermeneutiek door mag werken in NGK en GKv. Graag roepen we beide kerken op om elkaar kerkbreed op dit punt vertrouwen te schenken, en in de hermeneutische bezinning elkaar op te scherpen om zo des te beter in staat te zijn naar Gods woord te luisteren en het te verstaan.